

Greining og tulkning av mynd

eftir Jens Frederiksen

Myndin er á blaðsíðu 16 í “Ábali og øðrum søgum”

Tað er umráðandi, tá ið tú greinar og tulkar myndir eftir einum frymli, at tú velur tær teir spurningar, sum tú heldur eru hóskandi til júst tína mynd.

Tá ið tú hevur lisið mína greining av hesari myndini, kunnu tú og tínir floksfelagar hugsa um, hví eg havi valt at viðgera tey valdu fyrbrigdini – og um onnur val høvdu givið eitt annað ”úrslit”!

*Hvør hevur
gjørt
myndina?*

1. Hvat veitst tú um myndina?

Vit vita um hesa myndina, at Tove Askham hevur gjørt hana. Tað stendur at lesa fremst í søgusavninum. Tove er fødd og uppvaksin og búsitandi í Havn. Hon er fødd í 1949.

*Nær er
myndin
gjord?*

Bókin *Ábal og aðrar søgur* kom út í 1999, og myndin er vorðin til í tí sambandinum. Vit

vita, at Tove gjörði myndina síðst í nítiár-
unum, hóast søgan um Ábal varð skrivað í
1934 og fer fram í eini aðrari tíð og einum
øðrvísi samfelag enn okkara. Hetta er ein
munur, sum eg vendi aftur til í 4. parti: Sigur
myndin eina søgu?

Týðningarmesti spurningurin í 1 er, hvussu
myndin er gjörd. Her verður komið inn á
myndaslag, og tað er karmur um, hvat mynd-
prýðarin kann siga um søguna. Hvat kann
hon leggja aftur at ella draga frá søguni.

Vit kunnu staðfesta, at tað snýr seg
um eina myndprýðing. Tove hevur valt at
arbeiða við vatnlitum í svørtum/hvítum.
Myndin er sostatt ikki ein strikumynd, sum
er tann vanligasti teknikkurin í myndprýð-
ing. Á permuni síggja vit teknikkir við vatn-
litum í fullum blóma – frá einum av hæddar-
punktunum í stuttsøgu okkara.

Tú skalt ikki fara í smálutir við teknikkir-
um, um tú ikki verður biðin um tað. Heldur
skalt tú hugsa um, hvussu myndin er í mun
til ta hending, sum hon ímyndar. Og her er
gott at hava í huga tann mun, sum mynda-

*Hvussu er
myndin
gjörd?*

myndaslag

myndprýðing

teknikkur

loysandi/
festandi

granskarin Roland Barthes ger vart við. Hann tosar um, at ein mynd kann vera loysandi ella festandi – tað er, at myndin kann vera beinleiðis ella óbeinleiðis knýtt at tekstinum.

realistiskur
stíllur

Í okkara føri er myndin fult og heilt festandi. Tove Askham hevur valt ein realistiskan stíl. Hon hevur valt at fylgja tekstinum heilt niður í smálutir og hevur prýtt tekstin í anda rithøvundsins.

2. Hvat sæst á myndini?

persónlýs-
andi mynd

Tá ið vit hugsa um, at myndin er festandi (t.e. beinleiðis knýtt at tekstinum), so undrar tað ikki, at vit síggja eina persónlýsandi mynd. Vit síggja líkfylgið – frá kistuni á heygnum til mammu Ábal og tann suffandi Teodor – og Ábal sjálfvan fremst í myndini aftan fyri krónna.

umhvørvi

Umhvørvið er eitt vanligt ”bóndalandslag“ – eingin sjógvur sæst – og hóast vøkstur er (gras sæst á heygnum), so speglar landslagið ta døpru og sorgarbundnu kensluna, sum søgan sigur frá. Eingi kríatúr og eingir fuglar eru at síggja. Vit kunnu sostatt siga, at

myndprýðarin hefur tómt rúmið fyrir lív og
noyðir okkum sum áskoðarar at savna okk-
um um persónlýsingarnar.

Og her er tað eyðsæð, at øll, uttan Ábal,
mynda sorg gjøgnum kropsburð og andlits-
brøgd. Tey svørtu turriklæðini, sum konurn-
ar bera, eru eisini – og vórðu í bóndasam-
felagnum – nýtt í klædnabúnanum sum tekin
um sorg.

kropsburður
andlitsbrøgd

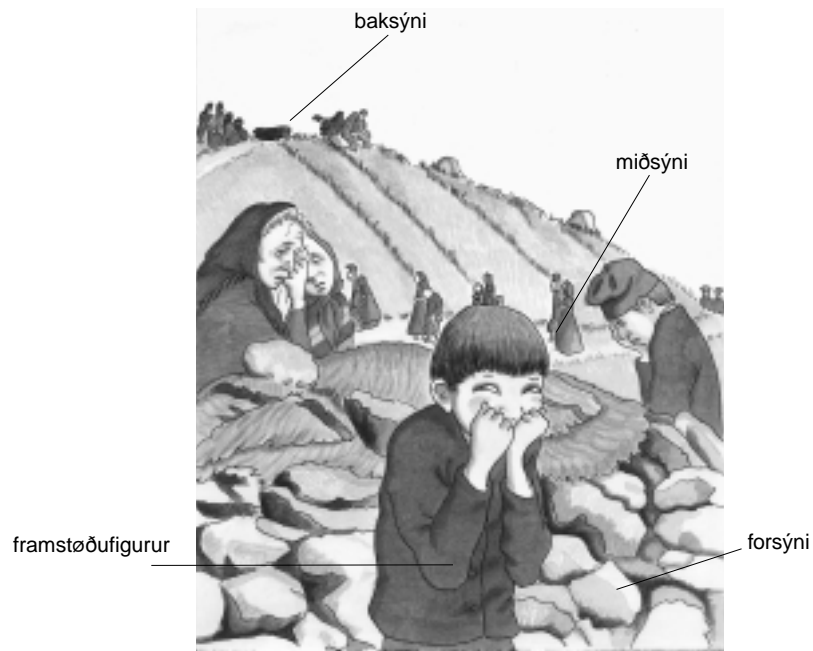
Vit kunnu bera saman við málningarnar
hjá Mikinesi við motivi frá gravarferðunum.
Eisini har møta vit tí boygda kropsburðinum
ímyndandi sorg – ein kropsburður, sum hev-
ur verið nýttur í øldir í evropeiskari máln-
ingalist, tá ið snúði seg um at mynda sorg og
vanlagnu.

Vert er eisini at geva gætur, at bara Ábal
er hattleysur, og soleiðis vísir myndprýðarin
støðuna hjá Ábali sum ein, ið stendur uttan
fyrri samfelagið.

Eisini er Ábal gjørdur sjónligari, tí hann er
staddur í miðjuni í myndini og fremst (for-
sýnið). Hann er tann persónurin, sum vit
fyrst festa okkum við. Hann er enntá so

*Hvat er í for-
sýni, miðsýni
og baksýni?*

forsýni

Mynd 1

framstøðu-
figurur frammarlaga, at hann er tað, vit nevna fram-
støðufigurur.

miðsýni
baksýni Ábal er sostatt ikki bara høvuðspersónur í
stuttsøguni, men eisini í myndini. Og hans-
ara støða sum ein, ið stendur uttanfyri, er
eisini víst við krónni, sum ger hann leysan
av miðsýni og tí fjara baksýninum, har tann
pinkulítla kistan stendur. Hann stendur við

bakinum til hini og hefur ekki samband við tey.

Andlitsbrøgdini á Ábali eru sera týðningar-
mikil. Vit síggja, at hann er í andstöðu til andstöða
mammuna, sum tykist turka tárini burtur úr
tí vónleysa andlitinum.

Ábal smílist við eygunum og fjalir munn-
in og tann fjákuta láturin, sum vit vita bilgist
innan í honum av teirri spentu og álvarsomu
stöðuni.

Sjálvur kropsburðurin myndar eisini
spenningin – hann krógvar høvdið við at spenningur
hevja akslarnar – og kroppurin sigur sostatt,
at hann er alt annað enn í javnvág við sjálvan
seg.

Ikki er gott at vita, um tað er tilætlað ella
ikki, men kropsburðurin minnir ikki sørt um
fosturstöðu og kropsburðin í tí kenda Edvard
Munch-málninginum ”Skríggið”.

Ein stuttligur arbeiðsháttur er, at helvtin av
flokkinum kannar myndina, áðrenn tey lesa
søguna (minnist til at skriva eygleiðingarnar
upp!), meðan hin helvtin kannar myndina,

eftir at hava lisið søguna. Verður úrslitið hitt sama? Síggja vit Ábal sum skálk ella offur, um vit lesa søguna og síggja myndina? Ella um vit síggja myndina einsamalla leysa av søguni?

3. Hvussu er myndin bygd upp?

Nú skulu vit royna at kanna, hvussu myndin er skipað og so at siga royna at fara aftur um fortjaldið hjá myndprýðaranum. Vit mugu royna at sleppa undan endurtøkum, hóast tað, ið sæst á myndini og skipanin í myndini, eru partar hvør av øðrum.

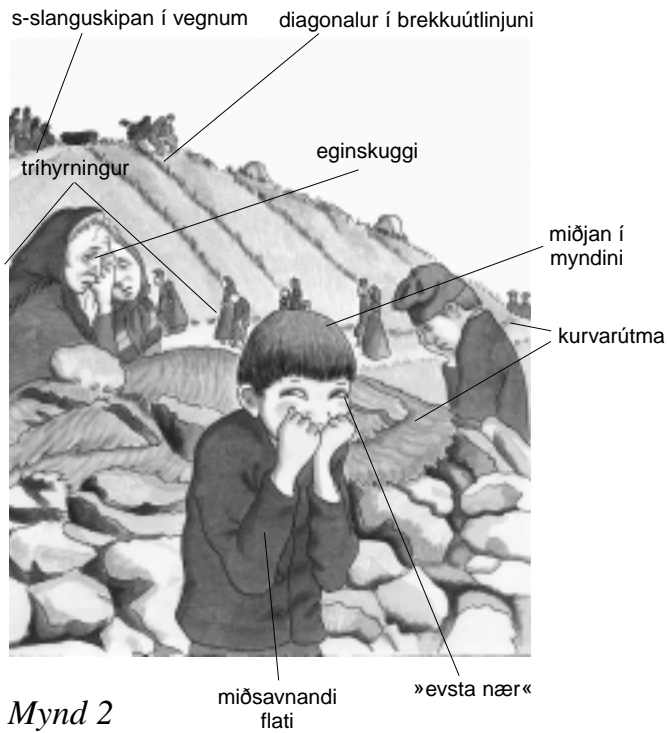
klassiskt
3-býti

Myndin er skipað eftir tí klassiska 3-býtinum (forsýni/ miðsýni/ baksýni), sum sæst í nógvari evropeiskari list frá renessansuni og frameftir – og sum eisini undirstrikar ta realistisku tilgongdina hjá myndprýðaranum.

rørsla

Hóast ein ávís rørsla er í myndini (kurvarútma í krónni – s-slanguskipan í vegnum og diagonalur í brekkuútlinjuni), so er myndin samanumtikið friðarlig. Teir dynamisku lutirnir verða hildnir upp á pláss av tí dominerandi og miðsavnandi flatanum (Ábali), og sjálvt um myndin ikki er til fulnar symm-

symmetri

Mynd 2

etrisk, so viga persónarnir upp hvør ímóti øðrum. Harafturat er myndin skipað í ikki færri enn trýggjar týðandi tríhyrningar (mamma og systirin vinstrumegin – Ábal – og Teodor høgrumegin), sum geometriskt skapa ró og samljóð.

Miðjan í myndini er ikki bara savningardepil, tí Ábal er har, men tí vit í frásjón eru

tríhyrningar

geometri

savningardepil

eygna-
samband

honum so nær, at vit eru í evstu nærmynd (t.e. ”close-up”). Vit hava at kalla eygna- samband við hann, og er tað eitt tað sterkasta ávirkanaramboðið í teirri persónlýsandi (figurativu!) listini. Vit eru honum so nær, at vit nágreiniliga kunnu avlesa hansara and- litsbrøgd og kenslur (ber saman við andlits- brøgdini á persónunum í miðsýninum og tey ókenniligu skapilsini í baksýninum!).

sjónarhorn

Sjónarhornið er lutleyst. Horisontlinjan gongur har, sum vegurin er í miðsýninum og virkar við til at mynda frið. Tað samsvarar við motivið (gravarferðina). Tað ljóðar kanska sum ein einføld staðfesting, men ímynda tær, at tú skuldi myndprýtt søguna í grafittistíli – tað hevði verið ógjørligt! Evnið sjálvt setur mark fyri stíli og myndaskipan!!

ljós

Vit kundu hildið, at ljósið spældi ein størri leiklut, enn tað ger, tí súmbolskt ljós ofta sæst í myndum, ið snúgva seg um deyðan. Í hesari myndini sæst enn ikki slag- skuggi, men tó eginskuggi (á klæðunum – á andlitunum – á krónni), sum ikki er serliga neyvur. Hesin eginskuggin hevur í mynda- samtekstinum samband við tað dimma før- oyska ljósið úti.

skuggi

mynda-
samtekstur

Teir dimmu og bleytu gráu litirnir í mynd-
ini eru í andsøgn til teir svart-grá-littu per- litir
sónarnar, sum á henda hátt súbolskt verða
settir í samband við deyðans lit: svart. Legg-
ið væl til merkis sambandið millum Ábal og
kistuna, sum er skapað á tann hátt, at Ábal
hefur teir myrkastu litirnar (kroppurin og
frunturin). Tað noyðir eygað at avlesa mynd-
ina vertikalt. Myrkt og ljóst (himmalin) eru
ikki bara í náttúruni tær sterkast virkandi
kreftirnar, men í myndaskipan (komposi-
tión) er tað eitt visuelt amboð, sum ávirkar
huglagið hjá áskoðaranum. Tað er henda
myndin eitt gott dømi um.

4. Sigur myndin eina søgu?

Ein og hvør óabstrakt mynd (vit nevndu
myndina realistiska í 1) sigur vanliga eina
søgu, og okkara mynd er einki undantak.

Vit hava staðfest, at myndin er festandi
mótvegis tekstinum. Nú er okkara uppgáva
at grava eitt sindur djypri og kann, um myndamál
hjá myndprýðaranum, kann skiljast í fluttari
merking.

Tað er eyðsæð, at Tove Askham hefur lagt dent á at lýsa tíðina og umhvørvið í bóndasamfelagnum nágreiniliga (klædnabúnin, lutirnir o.a.). Á henda hátt skilja áskoðarar/lesarar nú í tíðini betur tíðina í stuttsøguni – og hví og hvussu Ábal er í andstöðu til hetta siðvenjufelagið, hann livir í.

myndin og
teksturin

Og tað, sum hon hefur valt *ikki* at prýða við myndum, er eisini merkisvert! Her er eingin dentur lagdur á atgerð. Vit síggja t.d. ikki tann dramatiska samanbrestin millum Ábal og tarvin.

Heldur hefur hon valt at myndprýða støð, har Ábal og hansara lyndiseyðkenni koma til sjóndar (t.d. hansara lítillæti), og soleiðis eru myndirnar trúgvar móti tekstinum.

súmbol

Hon fer enntá so langt, at hon brúkar súmbolini í tekstinum beinleiðis, t.d. á permumyndini. Har er tann reyði liturin brúktur. Sama er í skreytmyndini, ið endar myndasøguna. Har er lyngtyssið nýtt (á bls. 32). Lyngtyssið er sera týðandi: "...og legði eitt lyngtyssi við nógvum smáum, *reyðum blómum á leiðið.*" (mín herðing)

Venda vit aftur til okkara høvuðsmynd, so

er Tove Askham ikki bara trúgv móti andan-
um í søguni. Gjøgnum hennara sermerkta
bleyta og runda teknistíl leggur hon – kanska teknistílur
ótilvitað – nakað aftur at søguni. Tær bleytu
og rundu linjurnar eru eyðsýndar – tú finnur
als ongar beinar linjur í myndini (heldur ikki
í kistuni!) – ei heldur í lýsingini av høvuðs-
persóninum Ábali. Hann er teknaður við út- útlinja
linjuna, sum ikki verður brotin, men er
bylgjut, og tað gevur lív. Ábal er í fluttari
merking ”bleytur”. Sjálvur teknistíflurin lýsir
lyndið í Ábali.

Tit kunnu í felag umhugsa, hví eyguni eru
teknað so sermerkt. Hvussu kann tað tulk-
ast?

Eg fari at venda aftur til staðfestingina í 1.
parti, at Ábal er hattleysur (annars er hann í
vanligum bóndaklæðum, t.d. sæst hann í
húðarskóm á øðrum myndum). Hvussu
ávirkar tað okkum sum áskoðarar?

Vit varnast, at hann er nakað fyri seg, og
kanska hava vit enn størri samkenslu við
honum enn hinum, tí hann er meiri nýmót-

tíðarloysi ans. Tað tíðareyðkenda er so at siga tikið av honum, og hann er tíðarleysur!

Kanska manipulerar myndprýðarin eitt sindur við okkum, tí hársniðið á Ábali hoyrir heima í okkara tíð heldur enn fyrr í tíðini – tá høvdu dreingir vanligu stuttklipt hár (hugsa um gamlar fotomyndir!).

endur-spegling Á henda hátt ber myndin snildisliga boð um at vera gjørd í okkara tíð, tó uttan at tann listarlaga heildin verður broytt. Gev eisini gætur, hvussu rútmán í hárinum á Ábali endurspeglast í teimum gráu litunum í krónni og grasinum aftan fyri hann.

heild Soleiðis megnar myndprýðarin – hóast Ábal stendur uttan fyri samfelagið og eisini á myndini stendur einsamallur – at skapa eina heild, heilt niður í minstu smálutir í myndini. Henda heildin ber innihaldsliga boð um, at hansara lagna er knýtt at einum umhvørvi og einum samfelagi, har tann einstaki var kúgaður.

Tá ið Tove Askham nútímansger okkara Ábal, so er tað tí, at vit skulu geva gætur, at henda gamla søgan enn hevur boð til okkara tíð. Mín áskoðan er, at hon við at nútímans-

gera Ábal leggur upp til eina tulking av stuttsøguni, har Ábal verður lýstur sum ein offurhetja, hvørs deyði setur sjøtul á eina nýggja tíð. offurhetja

Ein nýggj tíð, har innlit í barnasálarfrøði og uppreistur móti einum stirvnum stættasamfelagi tekur at grógva.